

METODICKÁ PŘÍRUČKA

**Doporučená pracovní náplň romských poradců,
způsob její prezentace a šíření na úroveň obcí.**

(Úřad vlády ČR)

SYSTÉMOVÉ UKOTVENÍ ČINNOSTI ROMSKÉHO PORADCE:

LEGISLATIVNÍ OPORA

- funkce romského poradce byla zřízena v souladu s usnesením vlády ze dne 29. října 1997 č. 686 a to při okresních úřadech, po zrušení okresních úřadů přešla agenda romských poradců do gesce obcí s rozšířenou působností a to zákonem č. 320/2002 Sb., *o změně zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů*¹;
- romský poradce by měl v souladu s ustanovením odst. 8 § 6 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin **koordinovat plnění úkolů napomáhajících výkonu práv příslušníků romské komunity a integraci příslušníků romské komunity do společnosti** a to ve spádové oblasti obce s rozšířenou působností;
- činnost romského poradce je výkonem **přenesené působnosti** v souladu s ustanovení § 13a zákona č. 273/2001 Sb., *o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů*, v němž je uvedeno:

*§ 13a Působnosti stanovené krajskému úřadu nebo obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností podle tohoto zákona jsou **výkonem přenesené působnosti**.*

- spádová oblast pro plnění agendy romských záležitostí v rámci obecního úřadu s rozšířenou působností je vymezena pro daný region ve vyhlášce Ministerstva vnitra č. 388/2002 Sb., stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a s rozšířenou působností.
- romský poradce napomáhá obcím v samostatné působnosti, které se nacházejí ve spádové oblasti obce s rozšířenou působností, při vytváření podmínek uvedených v odst. 2 § 35 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích a to ve vztahu k romským obyvatelům:

¹ Přesun agendy romských poradců z okresních úřadů na obce s rozšířenou působností zabezpečilo Ministerstvo vnitra v procesu legislativní přípravy přenosu působností z okresních úřadů na územní samosprávné celky vytvořením právních předpokladů pro plné uplatnění romských poradců působících při okresních úřadech v budoucím územním uspořádání výkonu státní správy na úseku romské problematiky. Podařilo se v té době vymezit v zákoně č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů (čl. LXIV) činnost romských poradců jako přenesenou působnost krajů a obcí, kterou jsou povinny tyto územní samosprávné celky vykonávat. Toto vytvořilo současně podmínky pro to, aby stávající romští poradci vykonávající tuto působnost ze zákona (čl. CXVII citovaného zákona), přešli na některou z obcí s rozšířenou působností v okrese spolu s přenosem této působnosti. Skutečný přechod stávajících romských poradců byl na základě čl. VXXVII bodu 3) citovaného zákona projednáván mezi zástupci okresních úřadů a obcí s rozšířenou působností. Na základě dohody uvedených subjektů tehdy došlo ke konkrétní dohodě o tom, na kterou obec s rozšířenou působností zaměstnanec pověřený činností romského poradce přejde. Ministerstvo vnitra trvalo na důsledném uplatnění všech stávajících zaměstnanců zahrnutých do delimitace, na územních samosprávných celcích, na které se příslušná působnost přenáší. V případě konfliktů, kdy obec nerespektovala uvedený postup a nedohodla se s okresním úřadem na přechodu zaměstnance na obec, zasahovalo do tohoto procesu podle bodu 5 čl. C XVII zákona č. 320/2002 Sb. přímo Ministerstvo vnitra, přitom však nebylo dotčeno právo zaměstnance, obrátit se v případě neumístění podle stanovených delimitačních ustanovení na soud.

(2)*Obec v samostatné působnosti ve svém územním obvodu pečuje dále v souladu s místními předpoklady a s místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občan a to především v oblasti bydlení, ochrany a rozvoje zdraví, dopravy a spojů, potřeby informací, vzdělávání a výchovy, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku.*

- z hlediska **Koncepce romské integrace na období 2010 – 2013**, která byla vládou schválena dne 21. prosince 2009 usnesením č. 1572, jehož přílohou je **Realizační plán Koncepce romské integrace na období 2010 – 2013**, by měla činnost romského poradce směřovat k naplňování doporučení pro obce, která jsou v tomto plánu uvedena:

9. Obce

9.1 Průběžně aktivně vyhledávat ohrožené skupiny příslušníků romských komunit žijící v sociálně vyloučených romských lokalitách, zejména romské děti, u nichž je ohrožen zdravý vývoj; děti a mládež ohrožené kriminalitou a dalšími společensky rizikovými jevy; oběti domácího násilí, lichvy a kriminality a včas intervenovat do jejich situace a koordinovat aktivity subjektů zapojených do řešení jejich obtížné situace.

9.2 Průběžně vytvářet střednědobé plány rozvoje sociálních služeb a zajišťovat dostupnost sociálních služeb a vzdělávacích programů ke stabilizaci socioekonomické situace sociálně vyloučených Romů, programů ke zlepšení zdravotního stavu, bytové situace a bezpečnosti romských komunit; podporovat naplňování práv příslušníků romských komunit ve své spádové oblasti.

9.3 Monitorovat průběžně přístup nízkopříjmových romských domácností k bydlení, zajišťovat dostupnost sociálních forem bydlení pro tyto domácnosti.

9.4 Vytvářet průběžně obecní vyhlášky k systému přidělování obecních bytů, které budou obsahovat nediskriminující, transparentní a spravedlivé podmínky přístupu občanů k obecnímu bydlení.

9.5 Průběžně a včasně předcházet ztrátě bydlení u romských nájemců v důsledku vzniku dluhů na nájmu u obecních bytů, využívat zákonné prostředky a další preventivní nástroje ve spolupráci se zainteresovanými subjekty v oblasti bydlení dle části III. materiálu.

9.6 Podporovat průběžně ve spolupráci s úřady práce rozvoj lokálního pracovního trhu, rozvíjet sociální podnikání ve své spádové oblasti a umožnit sociálním podnikům zaměstnávajícím osoby znevýhodněné na trhu práce přístup k veřejným zakázkám obce.

9.7 Průběžně ve spolupráci s Policií ČR vyhodnocovat bezpečnostní rizika ve vztahu k romským komunitám v souvislosti s působením pravicových extremistů ve spádové oblasti, s výskytem kriminality a dalších rizikových forem chování v sociálně vyloučených romských lokalitách; vytvářet lokální strategie ke zlepšení bezpečnostní situace místních romských komunit a rozvíjet síť programů k eliminaci bezpečnostních rizik dle části III. materiálu.

- V současné době se zpracovává Strategie romské integrace do roku 2020.

DOPORUČENÍ K ZAŘAZENÍ ROMSKÉHO PORADCE DO ORGANIZAČNÍ STRUKTURY OBECNÍHO ÚŘADU OBCE S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ:

- nejvhodnější variantou zařazení romského poradce je jeho včlenění do kmenové organizační struktury obecního úřadu obce s rozšířenou působností, neboť tento způsob garantuje rovnocenné postavení romského poradce vůči pracovníkům ostatních odborů obecního úřadu a zaručuje mu bezproblémově uplatňovat mezioborový a multidisciplinární přístup při řešení romských záležitostí, zároveň zvyšuje jeho autoritu při vyjednávání s obcemi, které se nacházejí ve spádové oblasti obce s rozšířenou působností a s dalšími vnějšími subjekty;
- tímto bude zajištěn rovněž snadný a rychlý přístup romského poradce i k vedení obce, zejména v případě potřeby rychlé intervence při řešení urgentních problémů Romů či při iniciování rozsáhlejších systémových změn;
- z výše uvedených důvodů jsou doporučeny následující alternativy organizačního zařazení romských poradců:
 - zařazení do kanceláře starosty/primátora statutárního města;
 - zařazení do útvaru tajemníka příslušného obecního úřadu;
 - zařazení do kanceláře náměstka primátora pro sociální věci;
 - případně do odboru sociálních věcí

DOPORUČENÁ VÝŠE PRACOVNÍHO ÚVAZKU:

- výše úvazku by měla být určena s ohledem na:
 - počet Romů ve spádové oblasti obce s rozšířenou působností (do úvahy by měly být brány nejen výsledky sčítání lidu, ale především kvalifikované odhady o počtu Romů ze strany odborníků);
 - charakter životní situace Romů a jejich potřeby;
 - podíl sociálně vyloučených romských domácností na celkovém počtu Romů žijících ve spádové oblasti obce s rozšířenou působností;
 - dostupné zdroje podpory při řešení záležitostí Romů (např. do jaké míry je ve spádové oblasti rozvinutá síť sociálních služeb, občanská vybavenost lokality);
 - rizika ohrožující situaci Romů, např. postoj místních obyvatel k Romům;
- doporučená výše úvazku by měla být určena ve spolupráci s příslušným krajským koordinátorem pro romské záležitosti (minimálně **v rozsahu 0,5 pracovního úvazku**);
- v rámci zjištění výše uvedených údajů je doporučeno provádět průběžně **šetření mapující situaci Romů ve spádové oblasti obce s rozšířenou působností** (výsledky lze dále využít i pro potřeby tvorby střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb či dalších strategií rozvoje regionu).

Komentář:

Členové výboru k tomuto měli výhrady, dle jejich názoru by neměla být stanovena doporučená výše pracovního úvazku, toto by skutečně mělo vyplývat z aktuální situace romské menšiny v lokalitě a z diskuse s krajským koordinátorem pro romské záležitosti, který má přehled o situaci v kraji.

STANDARDNÍ ČINNOSTI ROMSKÉHO PORADCE:

- pracovní náplň romského poradce určuje zaměstnavatel, tj. obecní úřad obce s rozšířenou působností s přihlédnutím k situaci Romů i k místním podmínkám a to ve spolupráci s příslušným krajským koordinátorem pro romské záležitosti.

Pracovní náplň by měla obsahovat níže uvedené okruhy činností:

- 1) sledování vývoje situace romské menšiny, vyhledávání zdrojů podpory a mapování rizik ohrožujících životní situaci Romů, vypracování zpráv ze šetření a podkladů o stavu romské menšiny dle aktuální potřeby obecních úřadů ve spádové oblasti obce s rozšířenou působností;

Komentář:

Romský poradce by neměl působit pouze pro potřeby obecního úřadu, v rámci něhož je zaměstnán. Původním záměrem bylo, aby fungoval komplexně ve spádové oblasti obce s rozšířenou působností, tj. jeho agenda by se měla vztahovat i k těm obcím, které jsou v jejím správním obvod. Na druhou stranu je problémem to, že tyto obce působí v samostatné působnosti a mají určitou suverenitu při řešení romských záležitostí, což může komplikovat působení romského poradce, který může v podstatě opět vznášet doporučení a tím bude narážet na nevstřícnost obcí. Např. může být problémem to, jak bude romský poradce zasahovat do oblasti bytové politiky, když tato politika spadá do samostatné působnosti obce. V tomto ohledu nebude mít romský poradce žádné „páky“ na to, aby tuto oblast ovlivnil.

- 2) analytická činnost zaměřená na zjištění příčin problémů a jejich dopadů na situaci romské menšiny, identifikace potřeb této skupiny za účelem tvorby koncepčního řešení situace romské menšiny, hodnocení dopadů politiky romské integrace a dílčích integračních projektů na situaci Romů, tvorba analytických zpráv pro účely vedení obcí a příslušných odborů obecních úřadů ve spádové oblasti obce s rozšířenou působností;
- 3) iniciování vzniku opatření k řešení aktuálních problémů Romů a podpora realizace integračních projektů; návrhy na koncepční řešení situace romské menšiny v rámci střednědobého plánování rozvoje sociálních služeb a plánování strategického rozvoje regionu, účast v odborných komisích obcí a na dalších platformách, jejich činnost směřuje k naplnění potřeb Romů ve spádové oblasti obce s rozšířenou působností;
- 4) přímý kontakt s představiteli romské menšiny a zprostředkování komunikace mezi nimi a veřejnými institucemi, podpora aktivní participace Romů na řešení záležitostí, které se jich týkají; osvěta a realizace preventivních aktivit k zabránění vzniku a šíření problémů, které Romy bezprostředně ohrožují ve spádové oblasti obce s rozšířenou působností;
- 5) aktivní depistáž romských domácností ohrožených sociálním vyloučením, účast na sociálně - právní ochraně romských dětí ve spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dětí ve spádové oblasti obce s rozšířenou působností;

Komentář:

Vhodné by bylo zapojení romského poradce do sociálně právní - ochrany dětí, protože tím se mu otevírá prostor přímo intervenovat do situace romských rodin s dětmi. Sociálně - právní ochrana dětí je „pákou“ nejen směrem k romským rodinám, ale i směrem k obcím, aby přijaly opatření vedoucí ke zlepšení situace romských rodin.

- 6) koordinace postupů uplatněných obecními úřady, dalšími veřejnými institucemi a NNO při řešení záležitostí Romů; realizace případových konferencí a iniciování dialogu mezi těmito subjekty a zástupci romské menšiny při hledání optimálního řešení těch problémů jednotlivců a skupin, které přesahují možnosti jedné služby; podpora vzniku koordinačních dohod mezi

spolupracujícími subjekty na poli romské integrace, podpora síťování sociálních služeb ve spádové oblasti obce s rozšířenou působností a tvorba databáze spolupracujících institucí;

- 7) metodické vedení terénních pracovníků působících při obecních úřadech ve spádové oblasti obce s rozšířenou působností, zjišťování a podpora naplňování jejich vzdělávacích potřeb; účast na tvorbě metodických pokynů pro pracovníky jiných odborů zapojených do řešení romských záležitostí a podpora jejich vzdělávání v oblasti romské integrace;
- 8) informační činnost směrem k veřejnosti, zvyšování jejího povědomí o romské menšině, o směřování politiky romské integrace a medializace těchto témat; podpora přátelského prostředí ve vztahu k Romům; zapojení do řešení konfliktů a smířčího vyjednávání mezi romskou menšinou a ostatními obyvateli ve spádové oblasti obce s rozšířenou působností;
- 9) zapojení do dotační politiky obcí ve spádové oblasti obce s rozšířenou působností a kraje zaměřené na podporu romské integrace, informování zájemců o dotační podporu o aktuálních výzvách vedoucích k naplnění potřeb Romů a zprostředkování projektového poradenství;
- 10) evidence vlastní činnosti; dohled nad evidencí terénní práce, kterou zajišťují obce ve spádové oblasti obce s rozšířenou působností.

METODICKÉ VEDENÍ ROMSKÉHO PORADCE A DOPORUČOVANÝ ZPŮSOB JEJICH VZDĚLÁVÁNÍ

- primární odpovědnost za metodické vedení nese krajský koordinátor pro romské záležitosti, který dle *Metodické příručky k výkonu přenesené působnosti v oblasti prosazování práv příslušníků romské komunity a integraci romské komunity do společnosti* provádí metodické vedení individuálně či skupinově a za tímto účelem:
 - minimálně dvakrát ročně svolává romské poradce na porady;
 - pořádá pro ně školení a semináře;
 - poskytuje jim konzultace při řešení romských záležitostí ve spádové oblasti obce s rozšířenou působností dle aktuální potřeby;
 - navštěvuje jejich pracoviště a dohlíží nad plněním agendy romských záležitostí ve spádové oblasti obce s rozšířenou působností.
- v rámci metodického vedení krajský koordinátor pro romské záležitosti:
 - předává relevantní informace získané zejména od ústředních orgánů státní správy, které jsou nezbytně nutné ke kompetentnímu výkonu funkce romského poradce či agendě integrace příslušníků romských komunit na obecních úřadech s rozšířenou působností;
 - facilituje výměnu zkušeností a vzájemnou pomoc mezi jednotlivými subjekty, využívá příklady dobré praxe a kasuistiky;
 - seznamuje účastníky s novými právními předpisy a dalšími aktuálními informacemi, zejména o činnosti krajské samosprávy v oblasti integrace romských komunit a jejího možného vlivu na situaci v obcích na území kraje;
 - zprostředkovává nabídku vzdělávání.
- obec jakožto zaměstnavatel umožňuje romským poradcům průběžně účast na metodických poradách a vzdělávacích aktivitách pořádaných krajským koordinátorem pro romské záležitosti;
- zároveň sama zajišťuje vzdělávání romských poradců v rámci profesního vzdělávání úředníků územních samosprávních celků v souladu se zákonem č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávních celků, za tímto účelem využívá akreditované vzdělávací programy pro romské poradce a spolupracuje s Institutem pro vzdělávání ve veřejné správě.

ODPOVĚDNOST ZA HODNOCENÍ ČINNOSTI ROMSKÉHO PORADCE

- činnost romského poradce a její dopady na situaci Romů vyhodnocuje primárně zaměstnavatel, tj. obecní úřad obce s rozšířenou působností, který by měl za tímto účelem vytvořit ve spolupráci s krajským koordinátorem pro romské záležitosti funkční model evidence a evaluace činnosti romských poradců (tj. sadu indikátorů, které by měly být v souvislosti s činností poradce průběžně zjišťovány a vyhodnocovány, včetně určení způsobu jejich zjišťování);
- hodnocení činnosti romského poradce ze strany krajského koordinátora pro romské záležitosti v rámci metodického vedení by mohlo probíhat s využitím metodické dohlídky obcí,
- indikátory sledované v rámci metodické dohlídky ve vztahu k činnosti romského poradce:
 - existence pozice romského poradce na úrovni obecního úřadu obce s rozšířenou působností;
 - výše jeho úvazku, pracovní náplň a jeho organizační zařazení;
 - ukotvení funkce romského poradce ve vnitřních předpisech obecních úřadů, v metodických pokynech, ve strategických dokumentech obcí ve spádové oblasti obce s rozšířenou působností;
 - role romského poradce při navrhování koncepčního řešení situace romské menšiny, při tvorbě strategických dokumentů obcí (např. způsob zapojení romského poradce do tvorby, implementace a vyhodnocení střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb obce/kraje, lokální strategie sociálního začleňování, IPRM či obdobného plánu regionálního rozvoje);
 - participace romského poradce na jiných platformách na úrovni obcí, jejichž činnost má dopady na romskou menšinu ve spádové oblasti obce rozšířenou působností (např. zapojení do rady, výborů či komisí obcí, tematicky zaměřených pracovních skupin);
 - orientace romského poradce, ale i vedení obce a klíčových pracovníků obecního úřadu v oblasti politiky romské integrace (institucionální zabezpečení romské integrace v ČR, povědomí o Koncepci romské integrace a o dalších strategických dokumentech vedoucích ke zlepšení situace Romů);
 - orientace romského poradce v terénu – znalost lokalit, v nichž Romové žijí; vývoje jejich situace a potřeb Romů; schopnost zhodnotit příležitosti ke zlepšení a rizika ohrožující situaci romské menšiny i uplatňování integračních opatření ve spádové oblasti obce s rozšířenou působností;
 - kvalita spolupráce romského poradce s terénními pracovníky obce a činnosti, které v rámci jejich metodické podpory vyvíjí;
 - kvalita spolupráce, návaznost činnosti romského poradce na činnost krajského koordinátora pro romské záležitosti;
 - míra provázanosti postupů uplatněných obcemi, dalšími veřejnými institucemi (např. školami, policií, zdravotnickými zařízeními) a NNO ve vztahu k Romům, role romského poradce v komunikaci mezi těmito subjekty.